

תצוה ב

אלא, אדרבה, ביאור זה בסתירה הוא למ"ש רש"י לפנ"ז: אם הוא קרוי חשן משפט (רק) ע"ש אותו הכתב, הרי בהעדר הכתב יחסר גם בענינו כ"חשן המשפט" — ונמצא שיש מקום לומר דבמקדש שני, שלא הי' או הכתב בתוך החשן, הי' הכה"ג, מחוסר בג" דים", היפך ממ"ש רש"י לפנ"ז?

ב. להלן בפירושו על "משפט בני ישראל" (שבפסוק זה) כ' רש"י: "דב"רים שהם נשפטים ונוכחים על ידו אם לעשות דבר או לא לעשות. ולפי מדרש אגדה שהחשן מכפר על מעוותי הדיו נק' משפט על שם סליחת ה"משפט".

וגם בפירושו זה קשה:

(א) ב' פירושים אלו כבר אמרם רש"י לפנ"ז (בפ' זו עצמה על "[חשן] משפט"), ולמה חוזר עליהם כאן עוד הפעם?

(ב) בפירושו הקודם נאמרו ב' ה"פירושים בסדר הפוך (ממה שנאמרו להלן): (א) "שמכפר על קלקול ה"דין". ואח"כ (ב) "ד"א משפט, שמברר דבריו והבטחתו אמת כו' לשון בירור דברים שמפרש ומברר דבריו" —

הרי נוסף על הקושי מצד השינוי בסדר דבריו (המדויקים בכל פרט),

(4) ומ"ש במשכיל לדוד (שם) דלפי שהוא ציווי בפ"ע בכתוב צ"ל דמ"ס אינו מעכב, אינו מובן, דא"כ מה דחקו לרש"י לומר שע"ש האו"ת קרוי משפט ושיצטרך אח"כ לתרץ דמ"ס אינו מעכב. דזה ש"נאמר ושאל לו במשפט האורים אינו הוכחה שעש"ז נקרא חשן — חשן משפט.

(5) כה, טו.

א. בפסוק: "ונתת אל חשן המש"פט את האורים ואת התומים גו'" מפרש רש"י: "[את האורים ואת התומים] — הוא כתב שם המפורש שהי' נותנו בתוך כפלי החשן שע"י הוא מאיר דבריו ומתמם את דבריו. ובמקדש שני הי' החשן שא"א לכהן גדול להיות מחוסר בגדים אבל אותו השם לא הי' בתוכו. ועל שם אותו הכתב הוא קרוי משפט שנא' ושאל לו במשפט האורים".

וצריך להבין:

(א) דרכו של רש"י לפרש פשוטו של מקרא — ולפ"ז אינו מובן הפי' כאן (ובפרט — באריכות) איך הי' החושן במקדש השני? ועוד מוסיף טעם הדבר "שא"א לכהן וכו'".

(ב) כוונת רש"י בכ"מ לפרש תיבות הכתוב שהוא מעתיקם — ועפ"ז מה שייך כאן ביאורו "וע"ש אותו הכתב כו' שנא' ושאל לו במשפט האורים", דמקומו בפי' הפסוק ההוא?

(ג) לא זו בלבד שאין מקומו כאן.

(1) פרשתנו כה, ל.

(2) פנחס כה, כא.

(3) ומה מובן שאא"ל דכונת רש"י דאעפ"י שנקרא משפט ע"ש האו"ת וא"כ קשה איך הי' החשן בלא או"ת בבית שני, וע"ז מתרץ רש"י דהוא ציווי בפ"ע — כמשכיל לדוד (תצוה שם, טו) — שהרי אין ענינו של רש"י ליישב הנדוע לבן חמש עשרה בלמדו בגמרא (יומא כא, ב) שלא הי' האו"ת בבית שני גם אם הקושיא היא ע"פ מה שפירש במקרא, שהרי מפרש הוא פשוטו של מקרא [נוסף לזה — דלפי"ז עיקר התירוץ (שהוא ציווי בפ"ע) חסר מן הספר].

כענין מיוחד לעצמו, מובן בפשטות
סדר המקראות שהאוי"ת אינם חלק מ־
(מעשה) החשן עצמו אלא דבר הנוסף
על עצם החשן.

ולכן לאחר שרש"י מפרש שהאוי"ת
"הוא כתב שם המפורש שהי' נותנו
בתוך כפלי החשן שעל ידו הוא מאיר
דבריו כו'", דמזה נראה שהאוי"ת הנם
חלק מהחשן עצמו — שלימותו של
החשן קשורה בזה שנותנים בו אוי"ת יי
— הרי זהו בסתירה להמובן מסדר
הכתובים הנ"ל.

וממשיך רש"י (ליישב קושיא זו):
"ובמקדש שני הי' החשן שא"א לכה"ג
להיות מחוסר בגדים אבל אותו השם
לא הי' בתוכו", דמזה מוכח שהאוי"ת
אינם חלק מעצם החשן — שהרי לא
הי' הכה"ג "מחוסר בגדים" גם בעת
שהי' החשן בלעדם.

אמנם זה עצמו דורש ביאור: מאחר
"שנ"י (האוי"ת) הוא מאיר כו'" למה

(9) ברמב"ן כאן כ' שמה שלא הזכירו
בין שאר עניני מעשה החשן הוא "כי לא
היו מעשה אומן ולא הי' לאומנין ולא
לקהל ישראל בהם מעשה ולא נדבה כלל,
אבל הוא סוד מסור למשה מפי הגבורה
והוא כתבם בקדושה והיו מעשה שמים".

אמנם זה מתרץ רק מה שלא נזכרה
עשיית (כתובת) האוי"ת בין שאר העשיות,
אבל עדיין אינו מובן למה הפסיק הכתוב
בפסוק "ונשא אהרן גו'" שמה שמע
שכבר נגמר כל ענינו של החשן ולא רק
מעשה האומנין.

(10) משא"כ לפי פי' ראב"ע (הובא
ברמב"ן כאן) וראה ראב"ע פרשתנו כה,
ו. צו ת. ג) שהאוי"ת "הם מעשה אומן
כסף וזהב כו' על הצורות שיעשו בעלי
הכוכבים כו'". ה"ה דבר בפ"ע אלא שהי'
מונח בתוך החשן כשלא היו משתמשין
בו (ראה ראב"ע פרשתנו שם). אלא שלפי
רושו קשה למה לא נזכרה עשייתו וכמו
שהקשה ברמב"ן (שם).

יש לתמוה על הסתירה הבאה בעקבות
שינוי זה:

הפי' שמעמידו רש"י לראשונה —
אותו תופס כעיקר פירושו, וא"כ הי'
לוקף הסדר — מחליף קביעות הפירוש
העיקרי. ומה גם שלקמן הוא מביא
את פירושו השני בתור "מדרש אג'
דה"ז. א. שאין פירושו זה ע"ד הפשט
לגמרי כ"א בדרך "אגדה המיישבת
דברי המקרא" [כי מחמת הקושי ב־
פירושו הראשון (שכל כולו ע"ד ה־
פשט) מוכרח להביא פי' "מדרש אג'
דה" שאינו ע"ד הפשט לגמרי],
ובפירושו לעיל, על "חשן משפט",
הביאו כפי' ראשון (ועיקרי) !?

ג. והביאור בכ"ז:

לאחר שבתחלת והמשך הפרשה
מבוארים כל פרטי ואופני עשיית ה־
חשן, נאמר בה כסיומה: "ונשא אהרן
גו' בחשן המשפט על לבו גו'" —
שבוה נגמר לכא' כל ענין החשן:
אבל אח"כ ממשיך בכתוב: "ונתת אל
חשן המשפט את האורים ואת התומים
גו' ונשא אהרן את משפט בני גו'".

ומזה שענין האוי"ת לא נכלל בפרשת
החושן בין כל פרטיו, אלא בא לאחר

(6) ואין לתרץ שרש"י הקדים כאן הפי'
משפט קאי על האוי"ת לפי שבא בהמשך
למ"ש לפניו שע"ש אותו הכתב הוא קרוי
משפט:

(א) כיון שברש"י הוא ד"ה חדש "משפט
בני" — לכל לראש צריך לפרש תיבות
אלו על פי הסדר שלהן.

(ב) כיון שלכאורה אינו נוגע לפירושו
באוי"ת מ"ש אח"כ "וע"ש אותו הכתב הוא
קרוי משפט" הו"ל לרש"י להביא גם ענין
זה בפירושו על "משפט בני" — ובתור
פירוש שני.

(7) פרש"י בראשית ג. ח. וראה שם
ג. כד. ובכ"מ.
(8) כת. כט.

וכל פרטיו, ולהורות שבזה נשלמה פרשת החושן עצמו בשלימותו, מסיים הכתוב ומבאר ענינו ותכליתו של ה' חשן: „ונשא אהרן את שמות בני גו' לזכרון לפני ה' תמיד"; ורק אח"כ בא הציווי על האו"ת שהוא „(חשן) המשפט" (דבר נוסף על עצם החשן יי) — וענינו: „והיו על לב אהרן גו' ונשא אהרן את משפט בני גו'".

ד. והנה בהתאם ובהמשך לפירושו הנ"ל בתחילת הפסוק (שמוכיח בו ש' ע"ש אותו הכתב דאו"ת נקרא „משפ"ט" מפרש רש"י ג"כ — בפירושו הראשון — מ"ש להלן בפסוק „את משפט בני": „דבר שהם נשפטים ונוכחים וכו'"), והיינו ד' „משפט" קאי על האו"ת, כפי שפי' ברישא דקרא; ומתבאר טעמו של רש"י במה שהכריע כאן שפירוש זה הוא העיקרי כי רק לפי פי' זה יי' ניתן להסביר, בכדי ליישב המשך הכתובים, שהאו"ת אינם מעצם החושן, וכנ"ל.

13) ובה יומתק גם מה שבתחלת ה' פרשה (כשנוכח החשן בפעם הראשונה) נאמר „חשן" סתם (ואין זה מפני שמקצר שם בשם, שהרי נאמר אח"כ „וכנתג תשבץ") — כי בתחילת הפרשה מוזכר רק עצם ענינו, ואח"כ כשמפרט מעשה החשן נק' „חשן משפט".

14) במשכיל לדוד (שם) כי שלפי הפי' שמשפט פי' שמכפר על מעוטי הדין אתי שפיר טפי מה שהאו"ת אינם מעכבים, כי לפי' זה גם ענין המשפט (שבחשן משפט) אינו ע"ש האו"ת. אבל אינו מובן דאדרבה לפי זה צ"ל שהאו"ת הם חלק מהחשן עצמו, דמהיכא תיתי לחלק בינו לשאר חלקי החשן כיון „שצ"י הוא מאיר דבריו כו'". [נוסף לזה שלפי פירושו לא יתיישבו כל הקוסיות הנ"ל]. ועכ"ל כפנים ש' אדרבה להפי' שנקרא משפט ע"ש האו"ת מתיישב מה שאינם מעכבים, וכמשמעות ל' רש"י.

באמת לא יהיו דבר המעכב בשלימות החשן, כמו שאר חלקיו (שכ"א מהם הוא פרט המעכב בכללות ענינו של ה' חשן), ובפרט שהאו"ת הנם לכא' ענין עיקרי בהחשן? ולכן מבאר רש"י ב' המשך דבריו: „ועל שם אותו הכתב הוא קרוי משפט וכו'". היינו שרק ענין ה' „משפט", שהוא דבר נוסף על עצם החשן, תלוי ב' „הכתב" של האו"ת, אבל גוף ועצם החשן, הבגד, שלם הוא גם בלא האו"ת יי ואין הכה"ג „מחוסר בגדים" יי.

וזהו גם הטעם שבתחילה נתפרש בכתובים הציווי על מעשה החשן עצמו

11) אבל מ"מ החשן נק' „חשן משפט" (ולא שמשפט קאי על האו"ת) אלא שנק' כן ע"ש האו"ת שבתוכו (או ע"ש פעולת האו"ת שמאיר דבריו כו'), כי האותיות שבחשן היו מאירות), ולכן יתכן שהחשן יהי' נקרא משפט גם קודם שנתנו לתוכו את האו"ת (כמפ' כאן „ונתת אל חשן המשפט את האורים ואת התומים גו'"), כי זהו מעניני החשן (אלא שהוא ענין נוסף על עצם ענינו — „בגדי קודש גו' לכבוד ולתפארת" (פרשתנו כח, ב)).

12) וי"ל שרש"י אויל לשיטתו שפי' (פרשתנו כח, ד) שחשן הוא „תכשיט כנגד הלב", וענין זה הרי אינו תלוי בהאו"ת, משא"כ לפי פי' ר"א בן הרמב"ם (פ"ר שתנו שם): „וראמר אבי אבא שגזרתו מן חש שטעמו מהירות התשובה אצל ה' שאלה באורים ותומים כו'". הרי האו"ת הם חלק מהחשן ואדרבה החשן נק' על שם.

וי"ל שגם ר"א בן הרמב"ם אויל לשי' טתו כי פי' (פרשתנו שם, ל): „והחכמים ז"ל אומרים שהם (האורים ותומים) תוארים באינים כו'". (וראה תורה שלמה כאן שכו"ה שיטת הגאונים (רה"ג ורש"ג ורי"ג — הובאו באוצה"ג ברכות ד, א). הרלב"ג בשם „רו"ל". מדרש לק"ט פרשתנו כט. וראה פי' רמב"ה ב"ב ככב, א), וא"כ מובן שהאו"ת הם עיקר החשן ולכן נקרא על שם. וראה לקמן הערה 16.

בגדים¹⁰? כי חסרון האו"ת אינו נוגע לעצם החשן כ"א לענין ה"משפט", ולכן

(16) ראה תודה ואורים — יומא כא, ב. רמב"ם והשגות הראב"ד הל' בית ה' בחירה רפ"ד ובנו"כ שם. רמב"ל הל' כלי המקדש פ"י ה"ל. רשב"ם ב"ב קלג, ב ד"ה לגזבר. ראב"ע אחרי טו, ד.

ומה שלא ס"ל לרש"י וכו' (ע"ד ההלכה) כדעת הרמב"ם (שם) ש"עשו בבית שני או"ת כדי להשלים שמונה בגדים" אלא "שלא היו נשאלין בהם כו' מפני שלא היתה שם רוח"ק" — י"ל כי זהו ולא כמשמעות הגמרא (יומא שם) כי רק בנוגע לאש מבואר שם "אין מיהוה הוה סיוע לא מסייעא" אבל בנוגע לשאר הדברים משמע שלא היו כלל*. ולהרמב"ם כ' כמה מפרשים

(*) ולדעת הרמב"ם ותוס' י"ל: (א) לאחר שמוכרח להרץ כן בנוגע לאש — ה"ה בנוגע לאו"ת. (ב) שבנוגע לאו"ת אין תמי' כלל לומר שהאו"ת עצמם היו, אלא שלא היו נשאלין בהן, ולכן גם המקשה ס"ד לומר כן, משא"כ בנוגע לאש שזוהו הפך טבע האש ש"סיוע לא מסייעא" ולכן מקשה מאש דוקא.

וראה במדב"ר (בהעלתך פט"ו, יו"ד) ותנ"י חומא (בהעלתך ו) זלא חשיב האו"ת בין ה' דברים שנגזרו בבית שני, ולהרמב"ם אינו סותר (עכ"פ בפרט זה) להמבואר בש"ט שם, כי י"ל שבש"כ הכוונה שלא היו נשאלין בהם, ובבמדב"ר הכוונה שמצ"י אותם לא חסרה.

ובזה יבואר מה שבמדב"ר ותנחומא (שם) מדייק שה' דברים "נגזרו" משא"כ במקור מות שנמנו האו"ת בין הה' דברים (נסמן לקמן הערה 19) נאמר רק שחסרו, כי לשון גזירה מדגיש שמציאותם הי' חסר ולכן לא חשיב האו"ת לשיטת הרמב"ם (ואי"ז דומה להמבואר בגמרא בנוגע לאש דמיהוה הוה סיוע לא מסייע, ומי"מ מונה אותו בין הה' דברים גם בבמדב"ר וב' תנחומא הנ"ל, כי שם עכ"פ הי' ענין של גזירה בפעולת האש עצמו, משא"כ באו"ת שרק שלא היו נשאלין בהם), משא"כ "חסר" (שעכ"פ בדוחק י"ל) פ"י שאינו בשלימות.

משא"כ בפירש"י לעיל ב"חשן מש" פט" שיעדיין אין הכרח לפרש שה' ענין ד"משפט" קאי על האו"ת — פשוט טפי לפרש הענין ד"משפט" כפשוטו — מל' דין — מאשר לפרשו "בירור דברים" שאינו במשמעותו ה' פשוטה של "משפט". ולכן מקדים רש"י את הפי': "שמכפר על קלקול הדין" כי הוא העיקר בפשוטו של מקרא על אתר, ורק אח"כ (בתור פי' שני): "ד"א משפט שמבדר דבריו כו'".

אמנם מטעם זה עצמו — שקשה לומר ש"משפט" פירושו "בירור דב" רים" ו"שהם נשפטים ונוכחים על ידו כו'", וגם כיון שהחשן נק' בשם "חשן המשפט" גם טרם שנתנו בתוכו את האו"ת¹¹ — אין רש"י מסתפק בפירוש הראשון (על פסוק דידן) ש"משפט בני" היינו האו"ת, ומוסיף פי' שני דהחושן נק' "משפט" על שם ש"מכפר על מעוותי הדין", דלפי"ז מיושב יותר פירושו של "משפט" — כמשמעו.

אלא דמאחר שפי' זה קשה להולמו בפשטות המשך הכתובים — וכנ"ל (דא"כ למה לא כלל הכתוב ענין האו"ת בין שאר מעשי החשן) — לכן כתב רש"י, שפירושו זה השני הוא "לפי מדרש אגדה": דעם היות שבפרט א' קרוב הוא יותר לפשט המקרא — הרי לעומת זה אינו מתיישב בכללות ה' כתובים והפרשה כולה. ולכן מעתיקו רש"י בתור פי' שני של הכתוב.

ולפי שיטתו של רש"י מובן גם ע"ד ההלכה, איך הי' הכה"ג עובד בבית שני כשחסרו האו"ת והרי הי' מחוסר

(15) ראה לעיל הערה 11. אבל מ"מ עדיין דוחק הוא קצת.

אין הכה"ג מחוסר בגדים בהעדרם, כמ"ש רש"י עצמו בפירושו ¹¹.

ה. מיינה של תורה" בפרש"י ש' לפנינו :

מבואר בחסידות ¹² שהחילוק העיקרי בין שבין מקדש הראשון למקדש השני (אשר משו"ז חסרו ה' דברים במקדש שני ¹³) לא הי' כ"כ במדריגת גילוי האלקות שבמקדש עצמו, כי גם במקדש השני הי' גילוי בחי' בינה כמו במקדש הראשון, כ"א שעיקר החילוק הי' בהמשכת גילוי בחי' דבינה בגבור' ל', שבבית שני לא הי' יכולת להמשיך בחי' בינה אלא לגבי עצמו ולא בגבולין.

ולפי פרש"י כן הוא הענין גם בנוגע להחשן: החשן עצמו הי' גם בבית שני, אלא שענין המשפט "שע"י נשפטים בני וועולס", היינו פעולתו של החשן בעולם, ענין זה הוא שחסר אז; עצם החשן הי' קיים בשלימותו גם בבית שני ¹⁴.

(הכה"ג הנשאל) כלפי שכינה, שרש"י פ' (שם ד"ה כלפי): "כלפי אור" ושם המפורש שבתוך החשן, כי יתכן לקרוא האור"ת בשם שכינה כי הוא השם המפורש והרמז ב"ם לשיטתו (שאבני החשן הם האור"ת כנ"ל) מפרש (הל' כלי המקדש פ"י הי"א) שכלפי שכינה היינו הארון, ובוה יומתק מה שגם המאירי (שהולך בשיטת הרמב"ם כנ"ל) מפ' בגמרא (שם ע"א, ב) שכלפי שכינה היינו הארון כדעת הרמב"ם.

18) לקור' דרושים לר"ה נז, ג סידור אדה"ז שער התקיעות רמז, ב. וראה שער האמונה ה, א.
19) יומא כא, ב. ירושלמי הוריות פ"ג ה"ב, ושא"ש שהש"ר ה, ט.
20) ומכ"ש לדעת הגאונים והרמב"ם (שבהע' 12 והע' 16) שאבני החשן הם האור"ת הרי לא הי' חסרון כלל בהחשן בבית שני. משא"כ לפי דעת ראב"ע (אחרי שם).

(באר שבע סוטה מח, א. מרכבת המשנה הל' ביהב"ח שם. הכתב והקבלה פרשתנו כה, ל) שס"ל שאבני החשן הם האור"ת ** (כשיטת הגאונים וכו' שבהערה 12), ולכן מוכרח לומר שהאור"ת היו בבית שני אלא שלא היו נשאלין בהם.

וא"כ מובן מה שלא ס"ל לרש"י כן גם ע"ד הפשט — כי פשטות הכתובים הוא שהאור"ת לא היו אבני החשן כמ"ש "ונתת אל חשן המשפט את האורים ואת התומים גי'", ולכתב זה לאחריו כל ענין אבני החשן המבואר בכתוב לפנינו.

17) ורש"י אויל לשיטתו (שהאור"ת הוא שם המפורש) גם בפ' הגמרא (יומא ע"ג, א). וגם אויל לשיטתו זו בפ' (שם ה, ב) ש"מלתא ולא כתיבא כהאי ענינא (דמרי לואים) מנ"ל (שמעכבים בימי המילואים) ה' כוונה לאור"ת, משא"כ להסוברים שהאור"ת הם אבני החשן (ראה לע"י הערה 12 והערה ה' קודמת) הרי ודאי שמעכבים (גם) בימי המילואים. וי"ל שהמאירי שפ' שהכוונה "לבשיטת מכנסים ועשיית האופה" אויל לשיטתו בפ' רש"י (יומא ע"א, ב) שכי': וזהו שבבית שני אעפ"י שעשו כו אור"ת להשלים מגין הבגדים . . מ"מ לא היו נשאלין בהם מפני שלא היתה בהם רוח הקדש (עזמ"ש ה' רמב"ם בהל' כלי המקדש פ"י הנ"ל וכ' דלעיל הערה 16 שלשיטתו האור"ת הם אבני החשן). וראה גם תוס' הרא"ש ב' ר"ת ותוס' רי"ד מהר"ק ב' רבינו ברוך ש' הכונה ביומא (ה, ב) לפרישת שבעה.

וי"ל שרש"י והרמב"ם אזלי לשיטתם גם בפ' הגמרא (יומא ע"ג, א) "פניו (של

** וכדמוכח מזה שלא הזכיר בענין עשיית בגדי כוונה (הל' כלי המקדש פ"ט) את האור"ת גם לא מתניתן בחשן. וכן מוכח בפה"מ (סוטה פ"ט מ"ב): "ושמיר נחש חופר אבנים וכו פתחו אורים ותרי מים", וראה בהערה 12 שכן פ' ר"א בנו בפירושו עה"ת ומסתבר שהולך בשיטת ה' רמב"ם אב"י. וראה שם עוד ד"ל דאזיל לשיטתו בפ' "חשן" בשם אבי אביו.

משיח) הוא בהעלם; והיינו שישנו ה' "חשן" גם בזמן הגלות אלא שהוא נמצא בהעלם — וזאת היא עבודתינו בזמן הגלות לפענח ולגלות את החשן (בג' משיח) מהעלמו, עד שיהי' בבחי' "חשן משפט" — שתתגלה פעולתו וענינו בעולם.

ועי' הנה "חשן" הוא בגי' "משיח" שגילוי החשן (בבחי' "חשן משפט") מביא לידי גילוי המשיח — ובקרב ממש.

(משיחת ש"פ תצווה תשכ"ו)

ועד"ז הוא גם בזמן הגלות: אר' ז"ל²¹ ש"חשן" אותיות "נחש" — נחש הקדמוני. ולאידך גיסא מבואר בשם ר' אפרים (מבעהתו"ס)²², ש"חשן" בגי' "משיח". והנה בזמן הגלות (שבא מפני חטאינו — שסיבתם התגברות המשכא דחויא²³ על נפה"א) הרי ענין ה"נחש" הוא בגילוי, והחשן (בגימט'

(21) שער המצות וטעמי המצות להרח"ו פ' תצווה.

(22) מאורי אור בערכו. תומת אנן ב' פרשתנו.

(23) תניא פל"א. ובכ"מ.

ת ש א

(ג) הלשון בכיו"ב "האחד... השני"
— הוא בלתי רגיל בפירש"י, כ"א
(כמש"כ תומ"י): וי"א ד"א.

(ד) מהו הטעם שזקוק לשתי ראיות
לפי' הראשון? ועוד זאת — שמביאם
בסדר הפוך: הראי' מישעי' ואח"כ
— ממלכים (שהרי ספר מלכים מוקדם
לספר ישעי'?).

(ה) ראי' זו שמביא מספרי נביאים
(ש"ח"רט לשון סודר", וזמה — ש"ו"יצר
לשון קשירה") הרי יכול (ובמילא —
צ"ל) ה' להביאה מפסוקים שבחומש,
ובפרט — שכבר למדנו: בפ' מקץ'
"צרור כספו", ופרש"י: "קשר כספו";
ובפ' בא' "צורות בשמלותם" [ואין
רש"י מפרש כלום], מכיון שכבר
פירשו בפ' מקץ' — הרי מוכח ש"
ו"יצר" פירושה קשירה.

(ו) לכא' כל ההמשך "כעט סופר..."
עד סופו של דיבור זה, מיותר הוא;
מה אינו מובן ודורש ביאור נוסף, בפ'
התיבות "ו"יצר (אותו) בחרט", לאחר
שכבר תירגמן ופירשן?

דרכו של רש"י לפרש רק פשוטו
של מקרא — וכאן מאריך להביא
דוגמא מ"עט סופר החורט" ולפרש

א. בפרשתנו מסופר (שלאחרי ש"
אמר אהרן לבנ"י: "פרקו נזמי הזהב
וגו' והביאו אלי וגו' ויביאו אל
אהרן"): "ויקח מידם ויצר אותו בחרט
ויעשהו עגל מסכה גו'".¹ ופירש"י:
"ו"יצר אותו בחרט — יש לתרגמו
בשני פנים, האחד ויצר לשון קשירה
בחרט לשון סודר כמו והמטפחות וה'
חריטים², ויצר ככרים כסף בשני
חריטים³, והב' ויצר לשון צורה, בחרט
כלי אומנות הצורפין שחורצין וחורטין
בו צורות בזהב כעט סופר החורט
אותיות בלוחות ופנקסין כמו וכתוב
עליו בחרט אנוש⁴. וזהו שתרגם אונ'
קלוס וצר ית' בזיפא לשון זיוף הוא
כלי אומנות שחורצין בו בזהב אותיות
ושקדים, שקורין בלע"ז גי"ל, ומזייפין
על ידו חותמות".

וצריך להבין בזה:

(א) הלא ידוע הכלל בפירש"י עה"ת
כמדובר כמ"פ, דבכל מקום שהוא
אומר ב' (או יותר) פירושים בענין
אחד, הוא מפני שכל אחד מהפירושים
יש עליו קושיא מה שאינה בהשגה.
אבל בגדו"ד הרי כל א' מפירושו
מובן ומתיישב לכא' לכל פרטיו —
וא"כ מה מכריח להביא שניהם?

(ב) הקדמת רש"י לפירושו אלו:
יש לתרגמו בשני פנים — אטו מנינא
אתי לאשמועינן?

(6) ב"ב יד, ב.

(7) מב, לה.

(8) יב, לד.

(9) ואין להקשות שגם כאן לא יפרשו
רש"י כלל, כיון שפירשו בפ' מקץ' — דהרי
כאן יש ב' פירושים, שזוהי הוכחה שבכתוב
זה אין הפירוש פשוט; ולכן הקושיא בפנים
היא רק שעכ"פ לפי' זה ה' צריך להביא
ראי' משם.

(1) פרשתנו לב, ב"ג.

(2) שם, ד.

(3) ישעי' ג, כב.

(4) מלכים ב ה, כג.

(5) ישעי' ה, א.